

Κοιτώντας πίσω βλέπεις καλύτερα μπροστά...

Η τέχνη είναι τρέλα χωρίς αρρώστια.

Γιώργος Λάμπας

Αν υπάρχει ένα έλλειμμα και μάλιστα ένα έλλειμμα πολύ σοβαρό στη σύγχρονη ελληνική δημιουργία, αυτό σχετίζεται με την ανυπαρξία της ιστορικής μνήμης και της συνείδησης της συνέχειας παρότι αυτή η συνέχεια παντού και πάντα διέπει και οργανώνει τα καλλιτεχνικά φαινόμενα. Ίσως αυτό να οφείλεται στον πτωχοπροδορισμό ή στον αρχοντοχωριατισμό που στιγματίζει την μικρή ιστορία της εγχώριας τέχνης μας. Δηλαδή, ότι θα θέλαμε να είμαστε κέντρο και γι' αυτό δεν συμβιβάζομαστε με την ιδέα της περιφέρειας. Με άλλα λόγια, διαπιστώνεται στα δρώμενα της τέχνης ένας ιδιότυπος αυτισμός ο οποίος εγκλωβίζει τον καλλιτέχνη αποκλειστικά στο έργο του, εμποδίζοντάς τον να κοιτάξει γύρω του και λίγο προς τα πίσω, μήπως και μπορέσει να δει, καθαρότερα και μονιμότερα, εμπρός. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, π.χ. στην προβληματική παιδεία που παρέχεται εν γένει σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα στις Σχολές Καλών Τεχνών (η τέχνη, δηλαδή η αυτοέκφραση, είναι πάντοτε το πιο οχληρό και γι' αυτό το πιο δύσκολο «μάθημα»). Όπως επίσης είναι εγγενές χαρακτηριστικό κάθε γενιάς να στηρίζει την ύπαρξή της στην πατροκτονία των τυπικών αλλά και των ουσιαστικών δασκάλων της. Δηλαδή υπάρχουμε επειδή διαγράφουμε τους προηγούμενους. Κάτι τέτοιο, αυτός ο αισθητικός κανιβαλισμός, συχνά αποτελεί *modus vivendi* για τους καλλιτέχνες, τουλάχιστον για τους πιο ανασφαλείς από αυτούς.

Προσωπικά μιλώντας, ξεκίνησα την καριέρα μου τη δεκαετία του '80 παρατηρώντας και μελετώντας το πώς η γενιά του '60 απομυθοποιούσε τη γενιά του '30 και ιδιαίτερα τον Γιάννη Τσαρούχη και τον Σπύρο Βασιλείου. Έπρεπε να γνωρίσω τον Βλάση Κανιάρη, μαθητή και συνεργάτη του Τσαρούχη αλλά και του Μόραλη, για να συμφιλιθώ με την ιδέα ότι η ελληνικότητα της γενιάς του '30 δεν ήταν κατ' ανάγκην αντίθετη με τον διεθνισμό της γενιάς του '60. Πρόσφατα, ο Δημήτρης Αληθεινός, -ο οποίος μαζί με τον αδόκητα χαμένο Γιώργο Λάμπρα, το Νίκο Μπάικα, την Διοχάντη, τον Νίκο Αλεξίου, τον Γιώργο Ξένο και τον Άγγελο Παπαδημητρίου συγκροτεί την dream team της γενιάς μου-, οργάνωσε ως επιμελητής μια σειρά εκθέσεων σε έναν μικρό χώρο στην οδό Μηλιώνη, το «Οπλοστάσιο Τέχνης», μόνο και μόνο για να θυμίσει στους νεότερους μερικούς πολύ σημαντικούς προγόνους, άδικα λησμονημένους, όπως π.χ. ο Γιώργος Τούγιας, ο Βασίλης Σκυλάκος και η Φούλα Σακέλλη.

Για όλους αυτούς τους λόγους, αποτέλεσε για μένα μία πολύ ευχάριστη έκπληξη η έκθεση- πρόταση της Έλενας Μαρίνου η οποία συνομιλεί άμεσα με τους εικαστικούς της προγόνους και τα έργα τους, δημιουργώντας έτσι ένα καινούριο έργο, προϊόν

μαθητείας αλλά και έμπνευσης, έρευνας αλλά και αναστοχασμού. Τίποτε πιο παρήγορο! Μία καλλιτέχνης του σήμερα που αναγνωρίζει ότι η γενιά του '60 συγκροτεί ένα σώμα ιστορίας εκπροσωπώντας διεθνώς τον ελληνικό μοντερνισμό και που προσεγγίζει τη δημιουργία αυτής της γενιάς και αυτής της εποχής, όχι φολκλорικά ή επετειακά, δηλαδή μυθοποιητικά, αλλά με μια αυστηρή μέθοδο εργασίας. Τόσο για να συμπορευθεί όσο και να διαφοροποιηθεί. Κυρίως για να κατανοήσει. Αντιμετωπίζοντας τη τέχνη όχι ως συναισθηματικό παραλήρημα αλλά ως διαδικασία μεθόδου, μαθητείας και ένδον προβολής. Το ξαναλέμε: **Κοιτώντας κανείς πίσω βλέπει καλύτερα μπροστά.**

Πιο συγκεκριμένα τα έργα της Έλενας Μαρίνου αποτελούν γοητευτικά υβρίδια που σχολιάζουν με τα όπλα του μοντερνισμού το σημερινό καθεστώς του μεταμοντέρνου. Προσωπικό της ύφος είναι η απάρνηση του προσωπικού ύφους, δηλαδή του *ego* του καλλιτέχνη, προς όφελος τόσο της ιστορίας όσο και της συλλογικής μας μνήμης η οποία πρέπει να συνεχίσει να λειτουργεί χωρίς παραμορφωτικούς φακούς. Τα έργα της είναι έξυπνα επειδή δεν είναι εξυπνακίστικα και είναι ευαίσθητα επειδή δεν υποκρίνονται καμία αυθεντία. Η έκθεση γενικότερα με τον διττό της χαρακτήρα, έτσι καθώς τα έργα της «μαθήτριας» τίθενται δίπλα στις συνθέσεις των «δασκάλων», είναι ταυτόχρονα παιδαγωγική και διασκεδαστική. Και μάλιστα με την αρχαία σημασία της λέξης «διασκέδαση». Διασκορπίζοντας φόβους και ανασφάλειες. Επαναξιοποιώντας παλαιότερους αλλά όχι γερασμένους κώδικες, αρχαία αλλά όχι άχρηστα κλειδιά.

Έχουμε με την παρούσα έκθεση υλοποιημένο ένα μικρό μουσείο- γέφυρα με τη γενιά του '60, αυτήν ακριβώς την κρίσιμη στιγμή της κρίσης τόσο του τόπου όσο και των μουσείων τα οποία όφειλε ο τόπος να δημιουργήσει αλλά ως αυτήν τη στιγμή αδυνατεί να πραγματοποιήσει. Η Έλενα Μαρίνου με την ενότητα των έργων «Κώδικες και κλειδιά», προχωρά άμεσα σε μια συμφυλιωτική χειρονομία προς το παρελθόν της νεοελληνικής τέχνης, ενώ έμμεσα καταγγέλλει τη βλακώδη διαμάχη που σοβεί για δεκαετίες ανάμεσα στους (θεωρούμενους ως) κριτικούς και τους (θεωρούμενους ως) καλλιτέχνες. Όσοι επωμίζονται το βάρος της θεωρίας, καταγγέλλονται από την αντίπερα όχθη των σημαιοφόρων της καλλιτεχνικής πράξης, του αυθορμητισμού, του συναισθήματος κλπ. ως εγκεφαλικοί και απροσδιόνυσοι. Αυτό το θέατρο που θέλει τους θεωρητικούς και τους κριτικούς τέχνης *a priori* εχθρούς των καλλιτεχνών και του ταλέντου που μόνο αυτοί, σχεδόν μεταφυσικά, διαθέτουν, είναι και ξεπερασμένο και παλαιομοδίτικο.

Αντίθετα, η Έλενα Μαρίνου, έχοντας μελετήσει το δοκίμιο του Όσκαρ Ουάιλντ «Ο κριτικός ως καλλιτέχνης», φοράει την τήβεννο του θεωρητικού, όχι για να κρύψει αλλά, αντιθέτως, για να αποκαλύψει τη λερωμένη και, παρ' όλα αυτά, λαμπερή ποδιά του καλλιτέχνη. Και πράττει άριστα.

Μάνος Στεφανίδης

26/ 1/ 2016